

УДК 378.18.07

<https://doi.org/10.32820/2074-8922-2018-60-62-70>

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

©Єрмоєнко О. А., Кривенко Ю. О.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про авторів:

Єрмоєнко Ольга Анатоліївна: ORCID: 0000-0001-8339-3812; mishola@ukr.net, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Кривенко Юлія Олександрівна: ORCID: 0000-0001-6006-4266; julia.krivenko97@gmail.com; магістр факультету міжнародних освітніх програм Української інженерно-педагогічної академії, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті актуалізується проблема формування сучасного суспільства та реформування системи вищої освіти в Україні на основі розвитку студентського самоврядування. В умовах сучасного життя зростає потреба в соціалізації та демократизації суспільства, вихованні в молоді поваги до демократичних цінностей. Підкреслено, що студентське самоврядування формує майбутню еліту нації, виявляє та виховує потенційних лідерів, дозволяє оволодівати навичками управлінської діяльності.

У ході дослідження розкрито поняття «студентське самоврядування» як форма організації управління студентами різноманітною життєдіяльністю свого колективу на принципах свободи, рівноправності, безпосередньої участі в керівництві його справами. На основі аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду встановлено, що активна співпраця органів студентського самоврядування з адміністрацією установи вищої освіти дозволяє ефективно вирішувати сучасні проблеми організації освітнього простору студентів на законодавчому рівні, маючи достатні повноваження. Результатом наукового дослідження є висвітлення напрямів співпраці студентського самоврядування з адміністрацією закладу вищої освіти.

Ключові слова: студентське самоврядування, заклад вищої освіти, громадянське суспільство, реформування, європейська спільнота, розвиток суспільства, студентські організації, становлення особистості.

Єрмоєнко О. А., Кривенко Ю. А. «Определение роли органов студенческого самоуправления в управлении учреждением высшего образования».

В статье актуализируется проблема формирования современного общества и реформирования системы высшего образования в Украине на основе развития студенческого самоуправления. В условиях современной жизни возрастает потребность в социализации и демократизации общества, воспитании у молодежи уважения к демократическим ценностям. Подчеркнуто, что студенческое самоуправление формирует будущую элиту нации, выявляет и воспитывает потенциальных лидеров, позволяет овладеть навыками управленческой деятельности.

В ходе исследования раскрыто понятие «студенческое самоуправление» как форма организации управления студентами разнообразной жизнедеятельностью своего коллектива на принципах свободы, равноправия, непосредственного участия в руководстве его делами. На основе анализа отечественного и зарубежного опыта установлено, что активное сотрудничество органов студенческого самоуправления с администрацией учреждения высшего образования позволяет эффективно решать современные проблемы организации образовательного пространства студентов на законодательном уровне, имея достаточные полномочия. Результатом научного исследования является освещение направлений сотрудничества студенческого самоуправления с администрацией учреждения высшего образования.

Ключевые слова: студенческое самоуправление, учреждение высшего образования, гражданское общество, реформирование, европейское сообщество, развитие общества, студенческие организации, становление личности.

O. Yeriomenko, Yu. Krivenko "Determining the role of student self-government bodies in the management of a higher educational establishment".

The problem of the formation of modern society and the reform of the higher educational system in Ukraine based on the development of student self-government is actualized in this article. Under the conditions of modern life, the need for socialization and democratization of the society and the necessity of educating young people in respect of democratic values are gaining more and more importance. It is emphasized that student self-government forms the future elite of the nation, reveals and educates potential leaders, allows mastering managerial skills.

In the course of the research, the concept of "student self-government" is defined as a form of the organization of management of various activities carried out for and by students on the principles of freedom, equality, and direct participation in guiding students' activities. On the basis of the analysis of domestic and foreign experience, it has been established that active cooperation between student self-government bodies and the administration of higher educational establishment allows solving topical problems of organizing students' educational space at the legislative level having sufficient authority. The result of the scientific research is to highlight areas of cooperation between student self-governance and the administration of a higher educational establishment.

Key words: student self-government, higher educational establishment, civil society, reform, European community, development of the society, student organizations, personality development.

Постановка проблеми. Серед актуальних напрямів реформування системи вищої освіти в Україні є розвиток студентського самоврядування, важливість існування та функціонування якого висвітлюється в багатьох нормативно-правових документах державного рівня. Так, у Законі України «Про вищу освіту» діяльність студентського самоврядування регламентується статтею 40 «Студентське самоврядування», де воно тлумачиться як право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом вищої освіти [4]. На студентську ініціативу покладаються значні надії, пов'язані з розв'язанням таких першочергових проблем, як підвищення якості освіти, демократизація та оптимізація навчального процесу, соціалізація студентської молоді, розвиток її політичної та правової культури, участь в управлінських рішеннях закладу освіти, налагодження ефективної співпраці між адміністрацією ЗВО та студентами з широкого спектру питань, подолання корупції в лавах освітніх установ. Отже, органи студентського самоврядування (ОСС) на сьогодні є платформою для вільного розвитку та свободи, шляхом до становлення громадянського та толерантного європейського суспільства.

Значення студентського самоврядування як важливої складової Болонської системи усвідомлюється в середовищі професорсько-викладацьких колективів, адміністрацій закладів вищої освіти (ЗВО), у Міністерстві

освіти та науки України, які говорять про необхідність створити всі умови для самоствердження студентів, здійснення ними господарювання, забезпечення функціонування груп за інтересами, земляцтва, зв'язків із закордонною молоддю та ін.

Проблеми ОСС та їхня роль в управлінні сучасним ЗВО, відповідно до тенденцій суспільного розвитку, потребують пошуку можливостей удосконалення управління освітнім процесом на основі комплексності підходів до управління ЗВО саме студентською спільнотою. Необхідно зазначити, що невід'ємною складовою управлінської діяльності в напрямі ОСС є створення відповідних умов та можливостей розкриття, розвитку та реалізації ініціатив активного прошарку студентства. Отже, особливої уваги, на нашу думку, вимагає дослідження питання осучаснення діяльності органів студентського самоврядування в управлінні закладом вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень виявив, що проблемами розвитку та функціонування ОСС займаються А. Базиленко [1], чия робота присвячена активності та шляхам мотивації молоді до діяльності та змін на прикладі саме ОСС; Т. Борисова [2], думки якої обертаються навколо ОСС як засобу реалізації в житті самоактуалізованої особистості. Великий внесок у розвиток проблематики ОСС зробили науковці М. Приходько [12], чий дослідження стосуються засад, на яких ґрунтується діяльність сучасних ОСС, а також Г. Пономарьова [10], яка наполягає на необхідності організації роботи ОСС через

прагнення відійти від інтуїтивізму, примітивізму у сприйнятті світу.

Велику дослідницьку роботу з вивчення діяльності органів студентського самоврядування проводить К. Трибулькевич [16]. Дослідниця стверджує, що безпосередня участь студентів в організації своєї життєдіяльності підвищує відповідальність за результати її здійснення; студентський контроль забезпечує реалізацію принципів демократії, гласності, права та законності; ефективність роботи студентського самоврядування залежить не від обраної форми і устрою, а від реалізації принципів демократії, гласності, гуманізму, виборності, змінності, права і законності, ініціативності та активності, відповідальності.

Отже, аналіз наукових праць показав, що, незважаючи на значні доробки в галузі студентського самоврядування, питанню вдосконалення роботи органів студентського самоврядування в наукових дослідженнях приділяється недостатньо уваги.

З огляду на зазначене, **метою статті** є розкриття ролі студентського самоврядування в умовах реформування сучасного суспільства з урахуванням не лише вітчизняного досвіду, але й зарубіжного. Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- розглянути сутність поняття «студентське самоврядування»;
- відстежити становлення та розвиток студентського самоврядування у вітчизняних та зарубіжних вищих закладах освіти;
- виокремити основні напрями взаємодії органів студентського самоврядування із адміністрацією в управлінні закладом вищої освіти.

Виклад основного матеріалу.

Студентське самоврядування у закладах вищої освіти є демократичним інститутом, формою виховання молоді, що передбачає активну участь студентів у підготовці, прийнятті та реалізації управлінських рішень щодо життєдіяльності вищого навчального закладу та його окремих підрозділів, захист прав та інтересів студентів, засвоєння ними соціальних і професійних компетенцій, залучення студентів до різних видів соціально-значущої діяльності [3].

Ідеї та практика студентського самоврядування беруть свій початок від первісної, общинно-родової демократії. У класичному розумінні ідея самоврядування вперше була реалізована у Давній Греції, хоча науковий інтерес до нього виник у Середньовічній Європі. На феномен

самоврядування звертали увагу такі дослідники як І. Альтузіус у Німеччині, Р.-Л. Д'Аргенсон, А. де Токвіль, Ш. Фур'є у Франції, Т. Джеферсон у США, Р. Оуен в Англії та ін.; ідеї самоврядування знайшли відбиток у поглядах соціалістів утопістів, фізіократів, слов'янофілів та ін. Широкого розвитку самоврядування набуло в 20-ті роки ХХ ст. у США, Німеччині, Англії. Ідеї самоврядування також відстоювали М. Грушевський, М. Драгоманов, Н. Крупська, А. Макаренко, О. Романович-Славатинський, І. Франко, С. Шацький.

Аналіз теоретичних та практичних досліджень у царині самоорганізації студентів виявив певну колізію в розумінні сутності та стану студентського самоврядування в Україні на сьогодні. Так, авторами Г. Товканець [15], К. Трибулькевич [16], А. Романик [13] розглядається феномен адміністративної ролі студентського самоврядування як важливий фактор розвитку й модернізації суспільства, вдосконалення навчально-виховного процесу, формування у студентської молоді національно-громадянської позиції [7]. Не менш суттєвим також є те, що самі студенти виявляють прагнення до прийняття частини повноважень, що їм делегуються у справах управління закладами освіти, забезпечення можливості відстоювати свої права та влаштовувати студентський побут й дозвілля [6]. Але, незважаючи на вище сказане, в Україні досі існує переконання, що студентське самоврядування є лише задекларованим явищем, позбавленим реальних повноважень у вирішенні проблем студентського життя. Такі роздуми викликають обурення та невизначеність серед представників студентської спільноти та членів студентського самоврядування загалом. Особливо виникає необхідність у доведенні факту реально існуючих повноважень органів студентського самоврядування у студентських керівників, адже саме вони щодня спілкуються зі студентами, розуміють їхні проблеми, намагаються дати відповіді на запитання стосовно перебігу навчально-виховного процесу, і найголовніше – до таких людей у навчальному закладі у більшості випадків студенти звертаються як до друзів, які можуть дати гарну пораду.

Виявлення протилежних позицій стану студентського самоврядування спричиняє необхідність відшукати певний компроміс, завдяки якому були б враховані всі позитивні й негативні риси участі ОСС у житті ЗВО,

визначені проблеми та накреслені можливі шляхи їх розв'язання.

Перш за все, ми погоджуємося з тим, що, незважаючи на порівняно нетривалий період розвитку такої складової структури громадянського суспільства як студентське самоврядування, його успіхи є очевидними. Причому зміни відбуваються як у якісному, так і в кількісному вимірах. Але особливої уваги вимагає той факт, що саме студентство виявило здатність до формування того прошарку населення, який може дати ще більший поштовх до розвитку сучасної європейської спільноти на теренах нашої держави шляхом участі в управлінні ЗВО.

Значною подією стало створення у травні 2005 р. Всеукраїнської студентської ради (ВСР), яка є добровільним об'єднанням студентів вузів України. До неї входять близько 300 органів студентського самоврядування ЗВО України. Створення ВСР стало поштовхом для подальшої активності студентів. Сьогодні в Україні триває процес вдосконалення системи ОСС, оскільки Україна – європейська держава, яка продовжує реформувати систему освіти, що висвітлюється у Законі України «Про вищу освіту» [4].

Використання всіх можливостей студентського самоврядування згідно з чинним законодавством вже зараз дозволяє:

- налагодити ефективну співпрацю між адміністрацією ЗВО та студентами з широкого спектру питань;

- створити додаткові умови для зростання якості підготовки фахівців у системі професійної освіти в Україні;

- забезпечити подальшу інтеграцію національної освітньої системи до європейського та світового освітнього простору.

Спираючись на законодавчі акти інтеграції та орієнтації на європейські вимоги до організації роботи ОСС, можемо визначити поняття «студентське самоврядування» як форму організації управління студентами різноманітною життєдіяльністю свого колективу на принципах свободи, рівноправності, безпосередньої участі в керівництві його справами.

Зростають кількісні показники – з'являються нові осередки студентського самоврядування, зміцнюються зв'язки між організаціями різних рівнів: вищих навчальних закладів, міста, області. На сьогодні є багато організацій та студентських об'єднань, які роблять великий внесок у розвиток суспільства

як на глобальному, тобто міжнародному, або локальному рівнях. Так, у 2017 році при Міністерстві інформаційної політики України було створено Студентську раду як дорадчий орган. Протягом існування органу студентами за підтримки Міністерства, Книги рекордів України та ЗМІ було проведено велику кількість акцій. Наприклад, 31 березня 2018 року в Арт Хабі інформаційного агентства «Укрінформ» у рамках зустрічі Студентської ради при Міністерстві інформаційної політики України було встановлено Всеукраїнський рекорд кількості листівок, написаних представникам української діаспори. А 8 травня 2018 року Студентська рада до Дня Європи, який відзначають 19 травня, презентувала короткометражну стрічку «Дякую» у 8 вищих навчальних закладах по всій території України. До речі, стрічка «Дякую» посіла друге місце у номінації «Туристичний напрямок – Регіон» на 11-му Міжнародному фестивалі туристичних фільмів Tourfilm Riga 2018 у Ризі (Латвія) та стала переможцем на щомісячному міжнародному фестивалі Short to the point (Румунія).

Такі організації, як Українська асоціація студентів, Всеукраїнська молодіжна громадська організація (ВМГО) «Студентська республіка», ВМГО «Студентська Свобода», Українська асоціація розвитку студентського самоврядування можуть допомогти студентам – майбутнім державотворцям – знайти шлях до вдосконалення суспільних відносин та подолання ряду проблем, які детальніше ми далі розглянемо.

Завдяки таким ініціативам студенти набувають суттєвого досвіду організаторської роботи, виробляють форми і методи діяльності, беруть участь у підготовці і проведенні різних заходів від районного до міжнародного масштабу, що сприяє усвідомленню українцями себе як вагомої частини світового виру життя.

Забезпечення успішної участі студентів у самоврядуванні є одночасно підготовкою їх до організаторської діяльності, а це вимагає оволодіння необхідними знаннями щодо мети, завдань, особливостей розвитку колективу та ознайомлення із засадами функціонування суспільства; формування умінь, навичок своєї практичної діяльності як фахівця; розвиток якостей особистості-організатора тощо.

Цьому можуть сприяти спеціальні семінари, консультації, конференції, де студент оволодіває знаннями, досвідом, умінням планувати, обговорювати справи, розподіляти обов'язки серед товаришів,

здійснювати контроль і самоконтроль тощо. При цьому необхідно, щоб організатори-студенти відчували, що їхня діяльність потрібна однокурсникам, університету й усвідомлювали відповідальність за якість її здійснення. Саме відповідальність буде відігравати ключову роль у становленні студента як свідомого громадянина держави, що, у свою чергу, вимагає сформованості моральних якостей, організаторської інтуїції (бачення перспектив), прагнення до саморозвитку, самовдосконалення; толерантності, здатності бути емпатійною особистістю, володіти почуттям гумору, уміти підтримувати демократичні норми і цінності життя, мати організаторські здібності.

Студентське самоврядування є одним із найважливіших факторів соціалізації молоді, формування в неї рис громадянської особистості, навичок демократичного спілкування, що важливо для самореалізації особистості в сучасних умовах становлення в Україні громадянського суспільства і розвитку людської спільноти у світі загалом [17].

У пострадянському просторі, отже і в Україні, виявляє себе інший тип громадянського суспільства (навіть громадянських суспільств), ніж за кордоном, зокрема на Заході. В ньому переплітаються авторитарні, посттоталітарні й демократичні характеристики, накладають відбиток риси ментальності, вплив християнської (православної) цивілізації, тривалий стан перебування народу в стані неісторичності, у колоніальному статусі тощо [14]. На нашу думку, процеси інтеграції таких характеристик на сьогодні гальмують прогрес у розвитку українського суспільства.

Багато проблем викликано неефективністю системи соціального партнерства; політичною та соціальною пасивністю населення; відчуженістю значної частки громадян від громадської діяльності; мовною, культурною та історичною різноманітністю населення (особливо це є наглядним у контексті протиставлення Сходу та Заходу країни); незацікавленістю політичних еліт у впровадженні (або зацікавленістю лише у частковому впровадженні) реформ; нерозвиненість середнього класу; брак загальних спільних цінностей. Недарма вище нами було зазначено, що лише свідомою особистістю зможе впоратись із проблемами такого характеру.

Означені проблеми, безумовно, перешкоджають належному розвитку суспільства в країні, однак, вони не є

першочерговими. Також проблеми і труднощі розвитку суспільства в Україні зумовлюються дефіцитом соціального капіталу, або якістю «людського матеріалу» будівельників і авторів громадянського суспільства. Саме тут час згадати прошарок активної обізнаної у реаліях сучасного життя молоді – членах студентського самоврядування ЗВО – ланках руху суспільства до прогресу.

Вище нами було наведено приклад діяльності студентського активу із державними органами влади. Така практика та ініціативність також має корені та розвинута в багатьох країнах не лише Європи, але й світу. Наприклад, студентське самоврядування в Польщі бере свій початок ще з 80-х рр. ХХ ст. Метою його функціонування є створення впливу студентського середовища на керівництво ЗВО. У результаті сформувалася перша неформальна влада – студентський парламент Польщі [8]. Щодо інших західних країн, то студентам Німеччини або Великої Британії важко пояснити, що таке students trade union (студентська профспілка), зате students self government (студентське самоврядування) є зрозумілим для всіх. Якщо студенти національних навчальних закладів мають бажання співпрацювати з закладами вищої освіти іноземних держав, користуватися попитом на світових ринках праці, мати змогу демонструвати свої найкращі здібності та інтелектуальний потенціал, якого їм не бракує, необхідно, аби українські студенти виходили на такий самий рівень, але не можна допускати, щоб країна шляхом обміну досвідом втрачала інтелектуальну еліту [13].

Студентське самоврядування в закладах вищої освіти Заходу розглядається як механізм побудови моделі університетської освіти загалом і як спосіб утвердження демократичних принципів майбутньої еліти. Необхідно звернути увагу саме на ці аспекти самоврядування у ЗВО. Одна з умов успішного навчання — це віра не лише в себе (хоч і це надзвичайно важливо), а й у друзів, викладачів (керівництво), націю, суспільство. А для цього студент, як і кожен громадянин, повинен бути почутим. І студентське самоврядування дає таку можливість особистості, що формується.

Своя позиція може бути не просто висловлена, її можна відстоювати в дискусіях із керівництвом і впроваджувати в життя разом зі своїми однодумцями. Залучення студентів до управління власним навчальним закладом або хоча б деякими напрямками його функціонування активізує молодь, спонукає її до ознайомлення з усім, що відбувається

навколо; зменшує тотальний вплив влади адміністрації закладу вищої освіти, адже норми і вимоги до студентів, які треба виконувати, стають плодом їхньої власної участі в регулюванні освітнього процесу.

Позитивність результатів такої співпраці має усвідомлювати й управлінсько-педагогічний склад: студенти активно допомагають знаходити прийнятні для молоді (а відтак ефективні) методи заохочень і стягнень, контролю і виконання навчальних планів.

Продовжуючи тему співпраці, слід зауважити, що головною вимогою, яка постає перед ОСС в управлінні ЗВО, є вміння налагоджувати співпрацю з представниками різноманітних організацій, структурних підрозділів та органів, як у власному ЗВО, так і поза його межами. Одним із таких провідних органів є адміністрація закладу вищої освіти, з яким необхідно налагоджувати багатовекторну співпрацю задля потужного розвитку осередку, його визнання та лобювання інтересів студентства.

Відповідно до вищезгаданих можливостей студентського самоврядування згідно з чинним законодавством, ми можемо розглянути основні напрями взаємодії ОСС із адміністрацією ЗВО у сфері управління, оскільки аналіз діяльності студентського самоврядування вітчизняних ЗВО свідчить, що певних успіхів у сфері демократизації взаємин студентських лідерів і адміністрації вже досягнуто [17].

По-перше, адміністрація ЗВО оперує та володіє усіма ресурсами, які можуть знадобитися ОСС у подальшій роботі. Тому фактично вона виконує потужну ресурсну функцію й за її сприяння можна використовувати простір ЗВО задля реалізації усіх можливостей. Згідно з Законом «Про вищу освіту» п. 8 адміністрація закладу вищої освіти не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування [4]. Але співпраця та надання адміністративних порад припустимі, і навіть корисні.

Другим позитивним моментом співпраці з адміністрацією є те, що вона може позиціонувати членів ОСС серед студентського загалу як чинний та активний студентський осередок. Відповідно до цього студенти будуть враховувати управлінські рішення ОСС, оскільки вони підтримуються адміністрацією [11].

Звернемось до напрямів співпраці з особами, які виконують ті керівні функції у ЗВО, що допомагають лобювати інтереси

ОСС – проректорами. Співпраця з проректорами є дуже важливим елементом, тому окремо слід акцентувати на ній увагу. Оскільки ректор є особою, яка через значну зайнятість не може приділяти велику кількість уваги діяльності ОСС, то за умови відсутності необхідності погодження саме з ректором, буде логічнішим звертатись до проректорів задля пришвидшення процедури винесення рішення та більш продуктивного зворотного зв'язку. Існує думка, що в усіх ЗВО створено при одному з проректорів спеціальну штатну посаду, яка займається «координацією», а по суті, контролем діяльності ОСС. Такий спосіб організації роботи нічого негативного в собі не містить, однак вважається, що певна частина повноважень студентських органів належить адміністрації [15]. На сьогодні існування такого явища і вплив адміністрації на ОСС можна спростувати, бо дійсно, в ОСС складаються ситуації, коли необхідна допомога чи порада.

Для того, щоб гідно виконувати обов'язки керівника ОСС у ЗВО та показати, що студентське самоврядування дійсно може бути незалежним дорадчим органом, треба дотримуватися низки певних правил створення позитивного образу представника ОСС. Адже саме голова виконує представницьку функцію та його місія полягає в реалізації таких напрямів співпраці:

- забезпечення якісної комунікації та подальшої співпраці з адміністрацією;
- лобювання інтересів студентства перед адміністрацією;
- законодавча консолідація ОСС та адміністрації;
- співпраця з адміністрацією в реалізації проектів та проведенні заходів різного спрямування.

ОСС має право та можливість для такої співпраці, адже адміністрація ЗВО зобов'язана сприяти діяльності органів студентського самоврядування, забезпечувати приміщення для їх роботи, надавати для організації виборів студентського самоврядування списки студентів та приміщення для голосування.

Отже, беручи участь у студентському самоврядуванні та висловлюючи свою думку задля покращення перебігу освітнього та управлінського процесів ЗВО, студенти здобувають необхідні життєві навички поведінки, які відповідають системі ціннісних орієнтирів громадської свідомості, європейським демократичним цінностям (повага до прав інших людей, вміння йти на компроміси, керувати без конфліктів, бути

толерантними); отримують знання про права людини, про державу та її функції, про вибори, механізм правової системи, роль засобів масової інформації в демократичному суспільстві, про міжнародні організації та світове співтовариство, місце України в ньому. У такий спосіб комплексно формується особистісна громадянська позиція людини, яка вже має досвід в управлінській діяльності, володіє набором лідерських якостей та досвідом прийняття управлінських рішень. Водночас ми розуміємо, що саме такими характеристиками має бути наділена особистість, яка прагне зробити світ, у якому вона існує, кращим.

Висновки. На основі аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду було підтверджено важливість існування органів студентського самоврядування в умовах реформування сучасного суспільства; висвітлено процес становлення та розвиток студентського самоврядування у вітчизняних та зарубіжних вищих закладах освіти, а також виокремлено шляхи співпраці студентського самоврядування, зокрема керівника ОСС та адміністрації вищих закладів освіти.

Список використаних джерел:

1. Базиленко А. К. Психологічні чинники формування соціальної активності студентської молоді (на прикладі студентського самоврядування) : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / А. К. Базиленко ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2018. – 19 с.
2. Борисова Т. М. Самостійна навчальна робота студентів у світлі євроінтеграції / Т. М. Борисова // Професійна педагогічна освіта : теорія, досвід, перспективи : матеріали Всеукр. наук-практ. інтернет-конф., 26-27 жовт. 2017 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : Зень О., 2017. – С. 6-8.
3. Бородін Є. І. Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991-2004) : монографія / Є. І. Бородін. – Дніпро : Герда, 2006. – 326 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] : від 01.07.2014 р. 1556-VII – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Згуровський М. З. Основні завдання вищої освіти України щодо реалізації принципів Болонського процесу та забезпечення вимог сфери праці / М. З. Згуровський // Матеріали Всеукраїнської наради ректорів вищих технічних навчальних закладів «Вища технічна освіта України і Болонський процес». – Харків : НТУ «ХП», 2004 р. – С. 44.

Сміливо можна стверджувати, що феномен студентського самоврядування, в незалежності від держави, в якій така структура функціонує, виконує важливі функції соціалізації, громадянського виховання, є своєрідною школою демократії та підготовки майбутніх управлінців, але лише тоді, коли кожна людина, що входить до складу органів студентського самоврядування, чітко усвідомлює сутність, цілі, завдання своєї діяльності, розуміє й відчуває, що лише організованість, відповідальність, активність дозволяють досягати поставленої мети.

Таким чином, студентство є потенційною інтелектуальною, політичною, економічною та мистецькою елітою суспільства і від того, які ціннісні орієнтації сформуються у студентства сьогодні, багато в чому буде залежати перспектива розвитку суспільства української держави в майбутньому.

Перспективи подальших досліджень. На нашу думку, подальшого дослідження потребує розробка моделі співпраці органів студентського самоврядування з адміністрацією вищого закладу освіти на основі рефлексивної культури.

6. Какубава В. Договоримся и построим! : Молодежь учится влиять на политиков через самоуправление / В. Какубава, Ю. Розкокоха // День. – 2006. – № 121. – С. 6.
7. Кравченко Л. Роль студентського самоврядування у формуванні лідерських та особистісних якостей студентів // Л. Кравченко // Формування української технічної еліти в ході викладання суспільних наук у вищих технічних навчальних закладах України : тези доп. і повідомлень на всеукр. наук.-практ. конф. (11-12 берез. 2008 р.). – С. 117.
8. Кращенко Ю. Студентське самоврядування в освітньо-виховному середовищі вищої школи України та зарубіжжя [Електронний ресурс] / Ю. Кращенко. – Режим доступу : www.vsrmon.org.ua/studlibrary/manage/1167-2009-12_04-16-48-58
9. Молодіжний рух та студентське самоврядування: регіональний зріз / ред.-упоряд. Л. Кудіна [та ін.]. – Київ : Молодіжна альтернатива, 2007. – 80 с.
10. Пономарьова Г. Ф. Взаємодія викладача і студента у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ [Електронний ресурс] / Г. Ф. Пономарьова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2014. – № 45. – Режим доступу : <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/problemu45/6.pdf>

11. Посібник для керівників органів студентського самоврядування вищих навчальних закладів України : зб. нормат. док. та рек. щодо вдосконалення діяльності студ. Самоврядування / упоряд. : А. С. Козак, Д. Е. Шабанін. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – 80 с.

12. Приходько М. І. Система принципів закономірностей діяльності студентського самоврядування / М. І. Приходько // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. – 2014. – Вип. № 36 (89). – С. 583-589.

13. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні та в країнах Західної Європи / А. Романик // Студентське самоврядування в Україні. – 2004. – Вип. 6. – С. 6-9.

14. Становлення громадянського суспільства : європейський досвід та українські реалії : збірник матеріалів круглого столу / редкол. Дубінський В. А. [та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 42 с.

15. Товканець Г. В. Університетська освіта : навчально-методичний посібник / Г. В. Товканець. – Київ : Кондор, 2011. – 182 с.

16. Трибулькевич К. Г. Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917-2010 рр.) : автореферат дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / К. Г. Трибулькевич ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. – Київ : [б. и.], 2017. – 40 с.

17. Троцько Г. В. Студентське самоврядування як засіб розвитку особистості // Педагогічна і психологічна науки в Україні у 5 т. Том 1 / Г. В. Троцько; відп. ред. М. Б. Євтух – Київ: Пед. думка, 2007. – С. 296-307.

References:

1. Bazylenko, AK 2018, 'Psychologichni chynnyky formuvannia sotsialnoi aktyvnosti studentskoi molodi (na prykladi studentskoho samovriaduvannia) [Psychological factors of formation of social activity of student youth (on an example of students' self-government), Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy', Kand.psykhol.n. abstract, Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka, Kyiv.

2. Bory`sova, TM 2017, Samostijna navchal`na robota studentiv u svitli yevrointegraciyi [Independent educational work of students in the light of European integration], *Profesiina pedahohichna osvita : teoriia, dosvid, perspektyvy, Rivnenskyi derzhavnyi humanitarnyi universytet*, Zen O., Rivne, pp. 6-8.

3. Borodin, YeI 2006, *Istoriia formuvannia derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini (1991-2004)* [The History of the Formation of the State Youth Policy in Ukraine (1991-2004)], Herda, Dnipro.

4. Prezydent Ukrainy 2014, 'Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 roku № 1556-VII' [Law of Ukraine "On Higher Education" of 01.07.2014 "1556-VII"], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 37-38, art. 2004, viewed 03 August 2018, <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>

5. Zghurovskiy, MZ 2004, 'Osnovni zavdannia vyshchoi osvity Ukrainy shchodo realizatsii pryntsyypiv Bolonskoho protsesu ta zabezpechennia vymoh sfery pratsi' [The main tasks of higher education of Ukraine in implementing the principles of the Bologna process and ensuring the requirements of the field of work], *Materialy Vseukrainskoi narady rektoriv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv «Vyshcha tekhnichna osvita Ukrainy i Bolonskyi protses»*, Natsionalnyi tekhnichniy universytet Kharkivskiy politekhnichniy instytut, Kharkiv.

6. Kakubava, V & Rozkokoha, Ju 2006, 'Dogovorimsja i postroim!: Molodezh uchitsja vlijat na politikov cherez samoupravlenie' [Youth learn to influence politicians through self-government], *Den*, no. 121, pp. 6.

7. Kravchenko, L 2008, 'Rol studentskoho samovriaduvannia u formuvanni liderskykh ta osobystisnykh yakosteiv studentiv' [The Role of Student Self-Government in Formation of Leadership and Personal Qualities of Students], *Formuvannia ukrainskoi tekhnichnoi elity v khodi vykladannia suspilnykh nauk u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy*, S. 117.

8. Krashchenko, Yu n.d., *Studentske samovriaduvannia v osvitno-vykhovnomu seredovyshchi vyshchoi shkoly Ukrainy ta zarubizhzhia* [Student Self-Government in the Educational and Educational Environment of the Higher School of Ukraine and Abroad], viewed 01 August 2018, <www.vsrmon.org.ua/studlibrary/manage/1167-2009-1204-16-48-58>.

9. Kudina, L, Demchuk, N & Kuzmych, O (eds.) 2007, *Molodizhnyi rukh ta studentske samovriaduvannia: rehionalnyi zriz* [Youth movement and student self-government: regional section], *Molodizhna alternatyva*, Kyiv.

10. Ponomarova, HF 2014, 'Vzaiemodiiia vykladacha i studenta u navchalno-vykhovnomu protsesi pedahohichnoho VNZ' [The interaction of the teacher and student in the educational process of the pedagogical university], *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, no. 45, viewed 15 August 2018, <<http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/problemu45/6.pdf>>.

11. Kozak, AS & Shabanin, DE (comps.) 2017, *Posibnyk dlia kerivnykiv orhaniv studentskoho samovriaduvannia vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy* [Manual for Student Self-Government Bodies for Higher Educational Institutions in Ukraine], Khmelnytskyi natsionalnyi universytet, Khmelnytskyi.

12. Prykhodko, MI 2014, 'Systema pryntsyypiv zakonmironosti diialnosti studentskoho samovriaduvannia' [The system of principles of the laws of student self-government], *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, iss. № 36 (89), pp. 583-589.

13. Romanyk, A 2004, 'Rol studentskoho samovriaduvannia v Ukraini ta v krainakh Zakhidnoi Yevropy' [The role of student self-government in Ukraine and in Western Europe], *Studentske samovriaduvannia v Ukraini*, iss. 6, pp. 6-9.

14. Dubinskyi, VA et al. (eds.) 2015,

Stanovlennia hromadianskoho suspilstva : yevropeyskiy dosvid ta ukrainski realii [Formation of civil society: European experience and Ukrainian realities], Kamianets-Podilskyi.

15. Tovkanets, HV 2011, *Universytetska osvita* [University education: teaching aids], Kondor, Kyiv.

16. Trybulkevych, KH 2017, 'Rozvytok studentskoho samovriaduvannia u vyshchych navchalnykh zakladakh Ukrainy (1917-2010 rr.)' [Development of Student Self-Government in Higher Educational Institutions of Ukraine (1917-2010)], Doct.ped.n. abstract, Natsionalna akademiia

pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut vyshchoi osvity, Kyiv.

17. Trotsko, HV 2007, 'Studentske samovriaduvannia yak zasib rozvytku osobystosti' [Student self-government as a means of personal development], *Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukraini*, vol. 1, Pedahohichna dumka, Kyiv, pp. 296-307.